Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta, HE 210/2020 vp

Perustuslakivaliokunta 11.2.2021

Esittelijä HN Virve Haapajärvi

Toinen valmistelija Iiro Ihanamäki

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

HE kilpailulain muuttamisesta

- Eduskunnalle on annettu 5.11.2020 hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta, HE 210/2020 vp
- Kilpailulakiin on esitetty tehtäväksi pääasiassa kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovaltuuksia koskevan EU direktiivin vaatimat muutokset (Jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi, EU 2019/1, ns. ECN+ direktiivi).
- Lisäksi esitetään kansalliseen tarpeeseen perustuvia seuraamusmaksujen määrän arviointia koskevia muutoksia.
- Direktiivin määräykset ovat pääosin vähimmäisharmonisoivia. Poikkeuksena täysharmonisoivat leniencyä koskevat määräykset.
- Direktiivi jättää useiden kokonaisuuksien aineellisen sisällön osalta joko vähän tai ei juuri lainkaan kansallista liikkumavaraa

Direktiivin vaikutuksia ja oikeussuoja

- Direktiivin perusteella tehtävät muutokset vahvistaisivat muun muassa kilpailunrajoitusten tutkinta-, päätöksenteko- ja sanktiointivaltuuksia.
- Direktiivin täytäntöönpano lisää Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivaltuuksia ja laajentaa viraston ja tuomioistuinten seuraamusmaksuihin ja uhkasakkoihin liittyviä toimivaltuuksia.

- Oikeussuojaa on huomioitu direktiivin sallimissa rajoissa mm.

- Säännökset on pyritty laatimaan selkeiksi, ennustettaviksi ja oikeasuhtaisiksi
- Viraston asianosaisten kuulemisen lisääminen (esim. menettelysääntöjen rikkomisen ja seuraamusmaksujen jäseniltä perimisen yhteydessä)
- Valitusoikeudet päätöksistä (mm. väliaikaismääräykset ja rakenteelliset korjaustoimenpiteet).
- säädettäisiin, että seuraamusmaksuja ja rakenteellisia korjaustoimenpiteitä voisi panna täytäntöön vasta lainvoimaisina

Rakenteelliset korjaustoimenpiteet, 9 a §

- Tiukoin edellytyksin määrättävä ns. rakenteellinen korjaustoimenpide eli esim. velvoite luopua liiketoimintayksiköstä tai osuudesta kilpailijan osakepääomasta perustuu direktiivin 10 artiklaan.
- Merkittävä mm. omaisuudensuojaan liittyvä toimivaltuus, mutta tullee äärimmäisen harvoin sovellettavaksi
- Säännöksen sisällön ja edellytysten osalta direktiivi ei jätä juurikaan kansallista liikkumavaraa.
- Rakenteelliset korjaustoimenpiteet kuuluvat jo nykyisin komission keinovalikoimaan, vaikka niitä ei ole käytännössä käytetty.
- KKV esittäisi asianosaista kuultuaan ja markkinaoikeus määräisi, suora valitusoikeus KHO
- täytäntöönpano lainvoimaisena

- Edellytykset määräämiselle:
- oikeasuhteisuus ja välttämättömyys.
- toimintaa koskeva korjaustoimenpide ei olisi riittävä tai kun toimintaa koskeva korjaustoimenpide olisi yritykselle raskaampi.
- ei saa johtaa elinkeinonharjoittajan jäljelle jäävän taloudellisen toiminnan toimintaedellytysten menettämiseen

Yhteenliittymien seuraamusmaksut, 47 a §

- Arvioitaessa yhteenliittymälle määrättävää seuraamusmaksua otetaan huomioon liikevaihto niiltä yhteenliittymän jäseniltä, jotka toimivat markkinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut. (13 a ja b §, perustuu direktiivin 14 artiklaan).
- Taustalla se, että sakot/seuraamusmaksut jäävät muuten pieniksi, jos yhteenliittymä ei itse harjoita taloudellista toimintaa

- Yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua voidaan tietyin edellytyksin ja tietyn portaittaisen järjestelmän mukaisesti periä yhteenliittymän jäsenyrityksiltä jos yhteenliittymä ei sitä pysty maksamaan (47 a §, perustuu direktiivin 14 artiklaan).
- Taustalla se, että useimmiten jäsenyritykset hyötyvät yhteenliittymän kilpailurikkomuksesta
- Ennen KKV:n perimistä koskevaa päätöstä jäsenyrityksiä kuultaisiin, viraston päätöksestä olisi valitusoikeus ja päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena.

Yhteenliittymän seuraamusmaksun periminen

- Yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perintä voitaisiin 47 a §:n mukaan kohdistaa ensin jäsenyrityksiin, jotka ovat olleet edustettuina yhteenliittymän päätöksentekoelimessä rikkomispäätöksen tekohetkellä.
- Mikäli tämän jälkeen seuraamusmaksu olisi vielä kokonaan tai osittain maksamatta, maksamista voitaisiin vaatia jäsenyritykseltä, joka toimii markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui.
- Jäsenyritys välttyisi yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamiselta, jos se osoittaisi, että se on jättänyt noudattamatta rikkomista koskevaa yhteenliittymän päätöstä ja olleensa joko tietämätön kyseisestä päätöksestä tai aktiivisesti vetäytyneensä siitä

- Direktiivin yhteenliittymiä – kuten toimialayhdistyksiä – koskeva sääntely jättää vain hyvin vähän kansallista liikkumavaraa
- KKV:n perimistä koskevassa päätöksessä olisi kyse yhteenliittymälle lainvoimaisella päätöksellä määrätyn seuraamusmaksun perinnästä.

Seuraamusmaksun määrän arviointi, 13, 13 a – 13 f §

- Direktiiviin suoraan liittymättömät seuraamusmaksujen määrän tarkentuneet arviointisäännöt tulisivat tarkemmiksi, ennustettavammiksi ja lähemmäksi komission laskentatapaa. Ne lisäisivät KKV:n esittämien seuraamusmaksujen ennustettavuutta. Ennustettavuus lisääntyisi todennäköisesti jossain määrin myös tuomioistuinten määräämissä seuraamusmaksuissa.
- Mao ja KHO ottaisivat määrän kokonaisarviossa huomioon säännöksen perusteella ainakin raskauttavat ja lieventävät tekijät sekä maksukyvyttömyyteen liittyvät alentamisperusteet. Sääntely säilyttäisi tuomioistuinten laajan harkintavallan seuraamusmaksun määrän arvioinnissa**.**

- KKV:n esittämä seuraamusmaksu koostuisi perusmäärästä ja siihen tehtävistä mukautuksista. Perusmäärä määritettäisiin rikkomuksen perusteella. Rikkomuksen keston vaikutus sekä perusmäärän mukautukset arvioitaisiin rikkomukseen osallisen oman menettelyn perusteella.

Kiitos